

KOREKTA I RECENZJA PISEMNYCH PRAC KONTROLNYCH
Z HISTORII LITERATURY ROSYJSKIEJ

Literatura rosyjska jako dyscyplina naukowa obejmuje nader szeroki krąg zjawisk i problemów życiowych i z tego powodu posiada wielkie znaczenie kształcąco-wychowawcze.

Funkcja kształcąca tego przedmiotu w szkole polskiej zwrócona jest z jednej strony ku opanowaniu faktów literackich w ich rozwoju historycznym, ku poznaniu człowieka na tle stosunków społecznych, a z drugiej strony przedmiot ten kryje w sobie wielkie możliwości dla samej nauki języka rosyjskiego.

Jednym z zasadniczych elementów (ogniw) procesu nauczania literatury na Wydziale Zaocznym jest pisemne zadanie kontrolne. Spełnia ono nie tylko rolę kontrolującą tok samodzielnej pracy słuchacza i stopień opanowania przezeń materiału naukowego, nie tylko reguluje tę pracę samodzielną i kieruje nią, lecz stanowi także środek kształcenia. Koncentrując uwagę słuchaczy na danych zjawiskach literackich, wpajając im nawyki analizy literackiej, praca kontrolna pomaga im w opanowaniu języka rosyjskiego, z jego leksyką, frazeologią, gramatyką i stylistyką.

Wszechstronna funkcja kształcąca zadania nakłada na wykładowcę obowiązek szczególnie dokładnej korekty każdej pracy i przemyślanej, wyczerpującej recenzji.

Przy recenzowaniu i ocenianiu prac kontrolnych należy zwracać uwagę nie tylko na treść oraz stopień opanowania przez studentów materiału objętego danym tematem, lecz również na stronę językową wypracowania. W danym wypadku wychodzę z założenia, że nauczyciel przede wszystkim powinien sam dobrze władać językiem rosyjskim, bez czego nie można głęboko i świadomie przyswoić sobie całego bogactwa literatury pięknej, nie można jej zgłębić, a więc i uczyć.

Korekta prac kontrolnych

=====

Każde zadanie kontrolne podlega podwójnej korekcie.

Po raz pierwszy pracę przegląda i poprawia asystent, który zazwyczaj prowadzi także ćwiczenia proseminaryjne z literatury na letniej i zimowej sesji naocznej. Po raz drugi koryguje pracę sam wykładowca przedmiotu na danym roczniku, do którego należy ostateczna poprawa pracy wraz z recenzją. Taka metoda korekty jest gwarancją jej jakości a ponadto odgrywa niepoślednią rolę w przygotowaniu kadr przyszłych wykładowców Wydziału Zaocznego WSP.

Pierwsza korekta wymaga od asystenta przejrzania każdej pracy co najmniej trzykrotnie, a nieraz i więcej razy.

Czytając uważnie pracę słuchacza po raz pierwszy, asystent stwarza sobie o niej ogólne pojęcie, co jest konieczne dla oceny zadania od strony treści i ujęcia tematu. Dopiero przy powtórnym czytaniu przystępuje do poprawy zadania, podkreślając wszystkie błędy i notując swoje uwagi w tekście pracy i na marginesie. Jeśli przy tym poszczególne partie wypracowania wzbudzają podejrzenie co do samodzielności autora, asystent podejmuje nader żmudne wysiłki w poszukiwaniu źródła, z którego student tak niesumiennie skorzystał.

W tym wypadku na marginesie zaznacza się książkę i stronę, skąd odpisano dany fragment np. "A.Kajew str.312".

Po dokładnym poprawieniu pracy asystent ponownie (po raz trzeci) przegląda ją uważnie, aby ocenić całość zadania od strony kompozycji, zgodności z planem i proporcji między poszczególnymi częściami.

Skorygowawszy w ten sposób całą pracę dokonuje podsumowania analizy błędów słuchacza w recenzji, którą pisze zazwyczaj ołówkiem na oddzielnej kartce lub przy końcu wypracowania.

Praca przechodzi następnie do rąk wykładowcy, który przeprowadza superkorektę. Przy drugiej korekcie wyławia się i poprawia błędy, pominięte przez asystenta, oraz sprawdza się poprawki, uwagi i jakość jego recenzji.

W wypadku gdy zachodzi rozbieżność między zdaniem asysten-

ta i wykładowcy, ten ostatni notuje u siebie wszystkie owe uwagi, a następnie na konsultacji z asystentem ustala wspólny pogląd na daną kwestię, asystent zaś wnosi odpowiednie zmiany do swej recenzji.

Z kolei wykładowca przystępuje do końcowej fazy swej pracy nad korektą zadania kontrolnego - do ułożenia recenzji.

Recenzja wykładowcy =====

Recenzję opracowuje się na podstawie usystematyzowania i analizy wszystkich braków i niedociągnięć danej pracy oraz poprawek i uwag asystenta. Pracę tę wykonuje według następującego schematu:

1. ogólna ocena pracy,
2. rozwinięcie tematu,
3. kompozycja wypracowania,
4. błędy rzeczowe,
5. język pracy,
6. styl "
7. błędy gramatyczne,
8. szata zewnętrzna pracy,
9. zalety pracy,
10. wskazówki do dalszej pracy studenta.

Ogólna ocena pracy definiuje stopień opanowania przez studenta materiału wchodzącego w zakres poprawionej pracy, a także stopień samodzielności, wykazanej przez studenta. Ogólną ocenę pracy formułuje się w recenzji bardzo zwięźle, np. "praca całkowicie samodzielna i zadawalająca pod każdym względem" lub "praca bardzo słaba, materiał opisany z różnych źródeł". Pozostała część recenzji jakby potwierdza i uzasadnia słuszność tej oceny.

Rozwinięcie tematu. Mogą występować następujące błędy w rozwinięciu tematu: zdarza się, iż słuchacz napisał pracę całkowicie nie na temat.

Zjawisko to występuje na skutek niezrozumienia lub nieprzemyślenia tematu. Tak było np. z pracą kontrolną pt. "Odbicie epoki w "Słowie o wyprawie Igora". Wielu słuchaczy napisało wyczerpująco jedynie o wydarzeniach wojennych i politycznych, zapominając, że termin "epoka" obejmuje całokształt życia i kultury danego społeczeństwa w pewnym okresie. Ci słuchacze nie zrozumieli tematu. Błędy tego rodzaju sygnalizuje się w recenzji za pośrednictwem słów "praca nie na temat" lub "praca napisana częściowo nie na temat", a z kolei następuje wyjaśnienie, co i dlaczego nie wiąże się z tematem.

Przy korekcie pracy te jej partie, które odbiegają od tematu, ujmuje się w nawiasy, notując obok na marginesie "nie na temat" lub "nie łączy się z tematem". Wykładowca zaś zaznacza w swej recenzji, że w pracy występują takie czy inne odchylenia od tematu.

Do wad związanych z rozwinięciem tematu zaliczam także gołosłowność wysuniętych w pracy tez, nieumiejętność argumentowania, brak konkretnych przykładów zaczerpniętych z tekstów lub odnośnych cytatów, czy wreszcie brak dowodów w postaci własnych spostrzeżeń. Przy poprawie pracy takie nieuzasadnione twierdzenia sygnalizuje się na marginesie pytaniem: "A gdzie dowody"?

Błędem w rozwinięciu tematu jest również brak właściwych wniosków i uogólnień wysnutych z szeregu faktów i przykładów, co w tekście pracy zaznacza się przez odpowiednie uwagi na marginesie, a w recenzji zwraca się uwagę, że autor nie umie wnioskować.

Analizując pracę studenta od strony rozwinięcia tematu, stwierdzam także w recenzji, czy autor wykorzystał w dostatecznym stopniu cały materiał naukowy, który należało opanować drogą samodzielnej pracy z książką (zakres materiału i poroście naukowe wyszczególnione są w tekście zadania).

Kompozycja pracy. Głównym brakiem w strukturze pracy pisemnej studentów jest rozbieżność między przedłożonym planem pracy i samym wypracowaniem. Często słuchacz stawia

w planie problem, którego później nie porusza w pracy, i na odwrót, w wypracowaniu obszernie potraktowane są kwestie nie wymienione w planie. Bardzo rozpowszechnionym błędem jest również i to, że autor, chociaż omawia wyszczególnione w planie zagadnienia, nie czyni tego jednak w kolejności odpowiadającej budowie planu.

Za błąd w prawidłowej budowie pracy uważam też brak proporcji między jej częściami. Zazwyczaj studenci nie przestrzegają zasady, w myśl której wstęp i zakończenie razem wzięte nie powinny przekraczać $1/4$ objętości całej pracy. Zdarza się często, że sam wstęp zajmuje niemal połowę zadania.

Do błędów w strukturze pracy zaliczam także niepotrzebne powtarzanie myśli i zwracam uwagę na zbyt gwałtowne przeskoki od jednego problemu do drugiego.

Błędy rzeczowe świadczą o nieznajomości materiału lub niewłaściwym jego rozumieniu. Opracowując np. temat z literatury XII-XIII w. słuchacz pisze o "klasie robotniczej", lub mówiąc o Rusi XIV-XV w. nazywa ją "Rosją".

Do błędów rzeczowych należą także wszelkie wypadki niewłaściwej argumentacji, nieodpowiednie użycie cytatów oraz mylne wnioski.

Język pracy. Przy analizie leksyki pracy zwraca się przede wszystkim uwagę na błędy wynikające z niezrozumienia znaczenia słów, np. niewłaściwe użycie danego wyrazu ("krugom" zamiast "wokrug", "nachożdienije Słowa" zamiast "otkrytije Słowa"). Z powodu niedostatecznej znajomości rosyjskiego, studenci często nadużywają słów szablonowych.

Do tej samej kategorii błędów wypada odnieść również niewłaściwe użycie zaimka zwrotnego "sia" (np. rozłagajuszczijesia usłowija", zamiast rozłagajuszczije usłowija").

Liczne, nawet dobre skądinąd prace, psuje obfitość wszelkiego rodzaju polonizmów w postaci poszczególnych wyrazów (np. "opiewajet") i w budowie zdań (polonizmy składniowe).

Jeśli w pracy występuje duża liczba błędów językowych, w recenzji zaznacza się, że słuchacz słabo włada językiem rosyjskim.

Błędy stylistyczne dotyczą jasności w formułowaniu myśli i eufonii. Tu należą zdania, w których powtarzają się te same (tautologia) lub bliskie znaczeniowo słowa (Np. "so Starodumom słuczajno słucziłsia takoj słuczaj" lub "Mitrofanuszka żył w swojom rodowom imienii so swoimi rodnymi").

Błędem natury stylistycznej, częstym wśród słuchaczy władających lepiej lub gorzej językiem rosyjskim, jest zbyteczna zawiłość stylu jako rezultat fałszywego rozumienia pojęcia "pięknego języka".

Nieprzestrzeganie panującego w języku rosyjskim szyku wyrazów sygnalizuje się w recenzji jako błąd stylistyczny.

Błędy gramatyczne. Wśród błędów gramatycznych spotykanych w pracach słuchaczy Wydziału Zaocznego przeważają usterki syntaktyczne, np. niewłaściwe użycie czasów, błędna budowa zdań (zdania bezpodmiotowe), nieznanomość składni rzędu zwłaszcza po przyimkach (np. "dworianie nie ponimali priczinu" - biernik zamiast dopełniacza. "po otnoszenije" - zamiast "po otnoszeniju").

Pewną część błędów tego typu nazwałabym polonizmami składniowymi, gdyż powstają one w związku z przyzwyczajeniem do budowy zdań na wzór ojczystego języka polskiego.

Przy korekcie pracy i w recenzji należy zwracać jak największą uwagę właśnie na tego rodzaju błędy.

Szata zewnętrzna pracy. Rozumie się samo przez się, że w recenzji ocenia się również wygląd zewnętrzny pracy. Moje wymagania pod tym względem sprowadzają się do następujących postulatów: praca powinna być wykonana schludnie i starannie, napisana czytelnie, zawierać szerokie marginesy i dużo miejsca przy końcu na recenzję. Nieprzestrzeganie jakiegokolwiek z tych zasad pociąga za sobą odpowiedzialność uwagi recenzenta.

Zalety pracy. W recenzji podkreślam nie tylko błędy i niedociągnięcia, ale także dodatnie cechy pracy studenta. Do tych ostatnich zaliczam: wszechstronne i głębokie ujęcie tematu, dobrą znajomość faktów literackich, przede wszystkim tekstów utworów wchodzących w zakres tematu, umiejętność cytowania, selekcji, wypuklenia tego, co jest najważniejsze, znajomość materiałów pomocniczych (książek i artykułów, z których student czerpie wiedzę).

Do dodatkich stron wypracowania należy również dobrze ułożony plan i umiejętność rozumowania zgodnie z nim. W recenzji chwali się oprócz tego bezbłędny język wypracowania oraz jego wzorową szatę zewnętrzną.

Wskazówki do dalszej pracy studenta

=====

Po ogólnej ocenie zadania i wyszczególnieniu wszystkich jego braków i niedociągnięć, jak również i zalet, podaje w recenzji konieczne wytyczne do dalszej, samodzielnej pracy studenta. Polegają one głównie na wyjaśnieniu, na co powinien zwrócić uwagę, by uniknąć dotychczasowych błędów, co należy raz jeszcze przeczytać, opracować czy powtórzyć.

4-letnia praktyka nauczania literatury na Wydziale Zaocznym wykazała, że nie wszyscy studenci traktują należycie uwagi wykładowcy. Wielu z nich interesuje tylko ogólna ocena pracy, którą chcieliby widzieć w postaci cyfry: 3,4 lub 5. Dlatego bardzo często w pracach tych studentów można napotkać te same błędy, które były już poprawione w zadaniach poprzednich. Byłoby zatem pożądane i celowe nadsyłanie poprawionych i przepisanych prac na ręce wykładowcy dla ponownej korekty i oceny.

Końcowy etap mej pracy nad zadaniami kontrolnymi studentów Wydziału Zaocznego stanowi zapisanie w oddzielnym zeszycie ogólnej oceny każdej pracy wraz z typowymi błędami oraz moich osobistych uwag dotyczących każdego słuchacza. Taka rejestracja jest konieczna dla obserwacji toku pracy każdego słuchacza, oddaje cenne usługi przy egzaminie

na końcu roku akademickiego oraz w pracy na konsultacjach zbiorowych i indywidualnych, na których zazwyczaj omawia się strony ujemne i dodatnie zadań kontrolnych, jak również podaje się studentom wytyczne do dalszej pracy.